

1. SVJETSKI SAMIT RIO-92 I PROCES ODRŽIVOG RAZVOJA

Konferencija UN o okolini i razvoju (UNCED) ili Samit o zemlji, koja je održana u Rio, Brazil 1992 godine, je bila historijski događaj, koji je zamišljen da promijeni sudbinu planete Zemlje u 21. vijeku. Ovaj svjetski skup, koji je do tada okupio najveći broj predsjednika vlada i država, predstavljao je historijski vrhunac javne i političke podrške za postizanje povezanih ciljeva razvoja, iskorijenjivanja siromaštva i zaštite okoline. Skup o Zemlji Rio-92 je usmjerio pažnju svijeta na najkritičnija pitanja pred kojima se svijet nalazio: siromaštvo, sve veće zagađivanje i devastacija okoline i razvoj nerazvijenih zemalja.

Ovaj skup je usvojio AGENDU 21, kao globalni plan djelovanja i rješavanja ovih gorućih problema čovječanstva. AGENDA 21 je vodič koji objedinjuje politiku pojedinih država, poslovnu politiku preduzeća, kao i lične stavove pojedinaca za ulazak u 21. vijek. To ujedno znači da se približavanjem 21. vijeka svijet nastojao sve više primaknuti opštoj svjetskoj demokratiji.

Prvo značajnije preispitivanje napretka u ispunjavanju obaveza UNCED-a bio je skup Rio+5, održan 1997. Tragom Rio+5, Generalna skupština je, rezolucijom S/19-2, usvojila Program za dalju implementaciju Agende 21. Ovom rezolucijom identifikovani su rokovi za naredni opširan pregled i procjenu progresa na implementaciji obaveza iz UNCED-a: 2002, na desetogodišnjicu Samita o Zemlji iz Rio i 30-ta godišnjicu Stokholmske konferencije o čovjekovoj okolini.

Privredni razvoj se ne može zaustaviti već mu treba promijeniti kvalitet kako bi postao manje poguban. Pretvaranje tih spoznaja u djelo i prelaz na održive oblike razvoja i načina života, izazov je današnjeg vremena. AGENDA 21, jedan od pet dokumenata koga je donio Skup u Rio de Ženeiru, objašnjava da su stanovništvo, potrošnja i tehnologije primarne pokretačke sile promjena u okolini, te upućuje na načine promjena rasipničkih i neefikasnih oblika potrošnje u nekim dijelovima svijeta (visokorazvijene zemlje) i istovremeno postiže povećani ali održivi razvoj u drugim dijelovima svijeta. U Agendi su sadržane strategije i programi postizanja održive ravnoteže između potrošnje, stanovništva i kapaciteta planete za održavanje života. Opisane su tehnologije i tehnike koje treba razvijati kako bi se zadovoljile ljudske potrebe uz pažljivo upravljanje prirodnim resursima.

Danas se uspjeh ekonomskog razvoja mjeri, uglavnom, količinom zarađenog novca što je mjera intenziteta rada i trošenja prirodnih resursa. Stoga bi pravno lice koje troši prirodne resurse ili vrši zagađivanje okoline moralo da snosi troškove korištenja resursa, odnosno zagađivanja, tj. moralo bi da nadoknađuje smanjenje prirodnih vrijednosti države. AGENDA 21 je pozvala vlade zemalja svijeta na donošenje nacionalnih strategija održivog razvoja, što su gotovo sve zemlje svijeta i učinile. Te strategije su razvijane uz široko sudjelovanje i nevladinih organizacija, kao i javnosti uopšte. Najveći dio odgovornosti o uvođenju promjena, AGENDA 21 je pripisala vladama država, ali je istakla i potrebu široke saradnje unutar međunarodnih organizacija (regionalnih, poslovnih), državnih, oblasnih i lokalnih vlasti, kao i nevladinih organizacija i udruženja građana.

Program za okolinu UN (UNEP), na Skupu o Zemlji, je dobio zadatak da razvije i unaprijedi sistem vođenja računovodstva prirodnih resursa i ekonomiju zaštite okoline. Time je trebalo da se poboljša i praćenje stanja okoline radi uspostavljanja sistema pravovremenog upozoravanja na probleme okoline širom svijeta, te predloži međunarodni pravni akt o zaštiti okoline uz odgovarajuće međunarodne sporazume. Na ovoj osnovi se javila potreba razvijanja novih pokazatelja ekonomskog blagostanja država, koji će uključiti i faktore održivosti. Saglasno tome, UNEP je 1996. godine objavio Indikatore za vrednovanje održivosti razvoja države, a Međunarodna organizacije za standardizaciju (ISO) je 1996. godine donijela prve standarde okolinskog upravljanja, 1997. godine standarde za dodjelu znaka okolinske prihvatljivosti itd. Indikatori omogućavaju izračunavanje ekonomskih, društvenih i prirodnih faktora razvoja države, kao i vrednovanje održivosti, posebno promjene u toku vremena kako bi se vidjelo da li država konvergira ka ili divergira od održivosti. Standardima ISO se dokazuje da menadžment firme ima povoljan odnos prema okolini. Mnoge druge međunarodne organizacije, kao i naučne ustanove dale su značajan doprinos razvoju metoda za uvođenje održivog razvoja, uključujući i odgovarajuće mjerne jedinice i mjerne metode za praćenje efekata.

Na Osmoj sjednici Komisije UN za održivi razvoj u aprilu 2000, preporučeno je, da preispitivanje Agende 21 u 2002. godini, treba da rezultira odlukama orijetniranim ka akcijama, i

**POSTUPCI VREDNOVANJA
BOGATSTVA DRŽAVE MORAJU
DA UZMU U OBZIR I
VRIJEDNOST PRIRODNIH
RESURSA KAO I PUNU CIJENU
DEGRADACIJE OKOLINE**